Izvorni naučni rad

Dr. sc. Mirjana Nadaždin Defterdarević, redovni profesor
Pravni fakultet Univerziterta „Džemal Bijedić“, Mostar

SPREČAVANJE I BORBA PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI – ODNOS NORMATIVNOSTI I DRUŠTVENE STVARNOSTI

Rad je posvećen pitanju odnosa međunarodnog standarda zaštite ljudskih prava i normi nacionalnog prava koje isti preuzimaju i primjenjuju na konkretnu društvenu stvarnost, razmatrajući ga na primjeru Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Elaborirajući nužnost razlikovanja između cilja i društvene funkcije konvencijskih normi, ista se obrazlaže kao neminovnost koja uvijek prati postupak realizacije konvencijskog koncepta. Osvrtom na društvene funkcije konvencijskih normi rad pruža uvid u njihov uticaj i na konkretnu društvenu stvarnost i na norme nacionalnog prava, čime ono preuzima Konvencijom utvrđeni standard zaštite.

Teorijskopravni pristup temelji se na primjeni generalizacije, dogmatskog, teleološkog, aksiološkog i sociološkog metoda.

Ključne riječi: Norme međunarodnog i unutrašnjeg prava, ontološki i aksiološki aspekt međunarodnih normi o ljudskim pravima, Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, društveni efekti konvencijskih normi u domaćem pravnom poretku.

1. Uvod

Pitanje odnosa između međunarodnog i unutrašnjeg, nacionalnog, prava jedna je od onih složenih tema za koje interes trajno pokazuju i pravna teorija i pravna praksa. Tema postaje dodatno intrigantna ako je posmatramo kroz relaciju međunarodne norme o ljudskim pravima (međunarodnog standarda) i pojedinih grana nacionalnog prava na koje se sadržaj tih normi reflektuje.

Odnos između međunarodnog i unutrašnjeg prava dodatno usložnjava činjenica da sve grane u nacionalnom pravu nisu jednako otvorene uticaju izvana. Za razliku od jednih, koje su sklone preuzimanju međunarodnih standarda, kakakv je slučaj sa ljudskim pravima u nacionalnom pravnom poretku, druge su duboko ukorijenjene u tradiciju, kulturu, nekada i dominantnu religiju zajednice, i nepovjerljive su i isključive prema rješenjima koja im se izvana nude.

Porodično pravo, obzirom na oblast koju uređuje, na društveni značaj privatnog života, braka i porodice, tradicionalna je grana unutrašnjeg prava koja je normirana uglavnom peremptornim normama heteronomnog prava. Duboka ukorijenjenost

porodičnog prava u društvenu stvarnost iz koje je poniklo opravdava velike, nekada i znatne, razlike u poimanju dopuštenog i nedopuštenog u ovoj oblasti u različitim unutrašnjim pravnim sistemima.

Uspostavljanje univerzalnog standarda zaštite ljudskih prava, utvrđenog normama međunarodnog prava ljudskih prava, a čiji sadržaj se referira na oblast porodičnog prava, i koji će emanirati univerzalne i temeljne principe ljudskih prava – jednakost i nediskriminaciju, zbog rečenih razlika odvija se sporo i uz savladavanje različitih i brojnih prepreka.

Različitost konkretnih društvenih prilika u kojim nastaju i djeluju nacionalni pravni sistemi suočava nas sa spoznajom da su stvarni dometi univerzalnih rješenja, čak kada su ista utvrđena, u svjojoj primjeni neujednačeni i da se njihova efikasnost kreće u širokom rasponu od njihove uspješne primjene do tek deklaratornog pristajanja praktično lišenog poštovanja.

Činjenica je da prava žena i pitanje njihove ravnopravnosti sa muškarcima, dostojanstvo i integritet njihove ličnosti, borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici utiču ne samo na sferu braka i porodičnih odnosa već se snažno reflektuju i u drugim aspektima života i da je utemeljen i opravdan zahtjev da se o tome odrede ne samo pojedinci, kojih se to neposredno tiče, već i država i društvo. Značaj ovog pitanja aktuelizirao ga je ne samo u okviru unutrašnjeg već i u okviru međunarodnog prava smještajući ga, potencirajući na taj način dodatno njegov značaj, u kontekst zaštite ljudskih prava.

Kako je sprečavanje i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici istovremeno sadržaj kome su posvećeni i međunarodno pravo ljudskih prava i nacionalna porodična prava, to će odnos između normi međunarodnog i unutrašnjeg prava vezan uz ovo pitanje biti predmet analize koja slijedi, a u kontekstu rješenja Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.[1]

2. Odnos normativnosti i društvene stvarnosti

Društveni odnos koji je predmet pravnog normiranja u svom vlastitom sadržaju nema nikakvih posebnih svojstava koja bi ga činila predodređenim za pravno regilisanje. Ta svojstva dolaze izvana i to iz pravne norme i volje njenog autora - ljudsko ponašanje predmet je pravnog interesovanja tek ukoliko je predviđeno pravnom normom. Tradicionalni normativizam ne prikazuje i ne objašnjava sadržaj specifičnih društvenih odnosa koji uslovljavaju normativnost i time nužno ulaze u domen pravnosti.

Relacijske koncepcije napuštaju ovo polažište, i za razliku od normativističkih kriterij pravnosti traže, i nalaze, u društvenim odnosima koji su normom uređeni

1 Konvencija je usvojena 11. maja 2011. u Istanbulu, Istanbulska konvencija. Na snagu je stupila 1. avgusta 2014. Do sad Istanbulsku konvenciju je ratifikovalo 28 država. Konvenciju je ratifikovala i EU. Tekst Konvencije dostupan na: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?
documentId=090000168046031c

i na koje se norma primjenjuje. Pravna norma je određena i svojom ontološkom i sociološkom uslovljenošću i svojim normativnim sadržajem. Tako pravna norma postaje zahtjev koji sa jedne strane odražava objektivne okolnosti, a istovremeno i zahtjev koji odražava interesno opredjeljenje i odluku normotvorca.

Stvaranje pravnih normi od njihovog autora zahtijeva određeni stepen racionalne svijesti i znanja o društvenoj situaciji. To se odnosi na poznavanje društvenih odnosa koji se karakterišu kao pravni, znanje o pravnim vrijednostima i ciljevima koje se pravnim normama žele ostvariti, znanje o društvenoj moći subjekta čije se ponašanje prisilno usmjerava, kao i znanje o podesnosti instrumenata kojima će se realizacija sadržaja pravnih normi ishoditi.

Normativni sadržaji nisu naprosto izraz volje suverena ili nekog drugog pravnog subjekta, već volje koja je svjesna da je prirodno i društveno uslovljena u svom razvoju i ostvarivanju.

Uslovljenost normativnog sadržaja u ovom smislu različita je kada su u pitanju norme međunarodnog prava i norme unutrašnjeg, nacionalnog prava.

Međunarodna pravna norma o ljudskim pravima podrazumijeva valorizaciju jednog društvenog odnosa i njegovo pravno normiranje. Po tome ona nije različita od bilo koje norme unutrašnjeg prava, uključujući i one iz oblasti porodičnog prava. Međutim, svaka norma nacionalnog prava, pa i porodičnog, nastaje iz konkretne društvene stvarnosti koja inicira njen nastanak i koja će se i sama, nakon njenog donošenja, njoj povinjavati. Ovaj relacijski aspekt, ontološka uslovljenost norme, njeno vezivanje uz društvenu stvarnost u međunarodnom pravu nije nužno uočljiv i nema odlučujući karakter za nastanak pravne norme.

Umjesto datosti međunarodni standard ljudskih prava determinisan je svojom zadatošću – inicijalno je određen svojim aksiološkim sadržajem – vrijednošću koja je njegov cilj.

Standard ljudskih prava nije refleksija bivanja i datosti - on je više od toga, on je oblik „egzistencijalnog trebanja“.[2] Relacijski sadržaj standarda nije „moći i biti“ već „treba i biti“. Čovjek ne postoji i ne djeluje mimo vrijednosti, a ljudska prava su vrijednost.

Aksiološki aspekt normi međunarodnog prava, u prvom redu onih koje se odnose na ljudska prava, za razliku od normi unutrašnjeg prava, nije opterećen nekom vladajućom dominantnom ideologijom koja je refleksija potreba i interesa društvene grupe sa ulogom normotvorca. U odnosu na nacionalne norme ovo je bitna razlika. Vrijednost, univerzalnost i ideološka neutralnost međunarodnog standarda ljudskih prava osigurava im izniman moralni kredibilitet koji daje snažnu legitimaciju njihovom sadržaju. Nacionalne pravne norme svojim vrijednostima odražavaju koncept valorizacije koji je svojstven dominantnoj društvenoj grupi koja u tim vrijednostima prije svega prepoznaje svoje sopstvene interese, pa im naknadno osigurava širi društveni legitimitet prikazujući ih i kao društveno poželjne, pa samim tim i opravdane.

Međunarodni standard ljudskih prava iako je aksiološki pouzdano koncipiran kao poželjno ponašanje ne mora da na jednak način korespondira sa društvenom

2 Nikola Visković, *Pojam prava*, Logos, Split 1981., 70.

stvarnošću svakog partikularnog društva u kome kao takav želi da bude primijenjen i poštovan. Unutrašnja pravna norma je determinisana relacijskom uslovljenošću njenog sadržaja - konkretnom društvenom stvarnošću. Standard ljudskih prava nadilazi konkretnu društvenu stvarnost, nadilazi relacijski aspekt pravnosti - on je usmjeren društvenoj vrijednosti. On i ne može poniknuti iz neujednačene i međusobno vrlo različite datosti jer percepcija onoga što jeste i onoga što treba da bude je, sasvim razumljivo, različita.

Neutemeljeno je tvrditi da nacionalni pravni sistemi normama svog pozitivnog prava tolerišu ili ohrabruju nasilje nad ženama u porodici, ali je istovremeno opravdano konstatovati da problem postojanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici ne tretiraju na jednak način. U šarolikosti normativnih rješenja koja se bave ovim fenomenom važno je konstatovati da u svakoj državi postoje glasovi koji preporučuju da se interesovanje za nasilje u porodici poveća, da se takve postojeće prakse sankcionišu, a da se promocijom njihove društvene štetnosti prevenira njihova perpetuacija. Osjetljivost na nasilje nad ženama i porodično nasilje otvara široko polje djelovanja, a njegovi pravci su mnogostruki i uslovljeni su objektivnim okolnostima sredine u kojoj se poduzimaju. Mada neujednačena, nekada i bitno različita, upravo ta osjetljivost na fenomen nasilja nad ženama i nasilja u porodici klica je koncepta koji se kao jedinstven može utvrditi samo međunarodnim standardom.

Da bi se izbjegao i umanjio otpor prema novim i drugačijim rješenjima od onih već postojećih u nacionalnom pravnom poretku, važna je svijest da tako utvrđena rješenja međunarodnog standarda, međunarodnih normi o ljudskim pravima kojim se na jedinstven način uređuje jedno pitanje, u ovom slučaju to je sprečavanje i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, predstavljaju optimalan i poželjan način za ostvarivanje garantovanih prava i zaštitu njihovih titulara kojima se, uz to, dodatno unapređuju i štite i ljudska prava. Opravdanost njegovog sadržaja proizlazi iz spoznaje da legitimitet standarda, iako nije podržan relacijskim konceptom, svojom ontološkom utemeljenošću, snažnu podršku ima u činjenici da je kao takav univerzalan i da vrijedi za sve ljude – žene i muškarce, bez obzira na razlike među nacionalnim pravnim sistemima pod čijim pozitivnim normama oni žive.

Valorizacijom međunarodnog standarda kao poželjnog, vrijednosti sa univerzalnom dimenzijom, čini opravdanim zahtjev za njegovim prihvatanjem i njegovom primjenom u nacionalnom pravu.

Međunarodni standard kao vrijednost, kao trebanje, je smjernica i putokaz kojim se konkrertna normativna djelatnost u nacionalnom zakonodavstvu treba rukovoditi, argumentujući tako odricanje nacionalnog prava od dijela svog suvereniteta kao opravdan i poželjan ustupak u interesu svih.

3. Ontološka uslovljenost efikasnosti normativnog sadržaja

Pravne norme preuzimaju i valorizuju pravne ciljeve. Prema tome u kojoj mjeri norma uspijeva da ostvari svoj cilj ona se valorizuje kao neuspjela ili uspjela tehnika realizacije svog sadržaja. Uz to, pravne norme su sredstvo kojim se u društvenim odnosima, manje ili više, kroz utvrđene ciljeve ostvaruju interesi i vrijednosti

normotvorca, pa nas ova „instrumentalnost normativnosti“[3] suočava sa potrebom razlikovanja cilja i funkcije kojoj ona služi, njenoj namjeravanoj i realizovanoj ulozi.

Namjeravana uloga norme, cilj njenog donošenja, predodžba je o očekivanom efektu norme u društvenim odnosima koji se pred subjekte norme postavlja kao zadatak za njihovo djelovanje. Cilj je najbolje moguće rješenje koje iz postupanja može da nastane, ali koje u realnom društvenom ambijentu u kome se ostvaruje ne mora imati i mogućnosti za svoju potpunu realizaciju.

Praktično ostvarivanje cilja, uslovljeno realnim društvenim ambijentom, izražava se kao efektivna uloga norme, kao njena funkcija - stvarni učinak norme kako na društvo generalno, tako i na njegove pojedine elemente.[4]

Odnos između cilja i funkcije pravne norme tako se preklapa tek u onim situacijama kada društveni ambijent može u cjelosti da odgovori postavljenom normativnom traženju. Puno češće realni ambijent nije podesan za potpunu realizaciju cilja, ali to se nadomješta tijesnom vezom koja postoji između ciljeva i funkcija normi. Funkcija je redovno sadržana u samom cilju, tako da stvarni učinak norme predstavlja, bar u izvjesnoj meri, i ostvarivanje cilja.

Ukoliko realizacija cilja pravne norme nije nužno praćena izvjesnošću, opravdano je posvetiti se onom aspektu norme koji taj kvalitet posjeduje, a to je stvarni učinak koji norma proizvodi.

Obzirom na činjenicu da u ovom kontekstu analiziramo norme Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, dva faktora su osobito važna – ovdje je riječ o normama koje emaniraju vrijednost ljudskih prava i riječ je o društvenim odnosima koji su snažno obilježeni realnim ambijentom u kome se ostvaruju.

Kako su ljudska prava tijesno povezana sa univerzalnim vrijednostima uvijek je opravdano postaviti pitanje koliko će se univerzalni standard stopiti sa vrijednostima konkretne društvene zajednice u kome se kao takav treba primijeniti i da li je konkretna društvena zajednica sposobna da taj standard podrži u pravnom smislu.

Pravnom sadržaju su, da bi se ostvario, zaista potrebne čvrste osnove u konkretnoj društvenoj stvarnosti. Norme koje su toga lišene, koje su nametnute samo autoritetom više volje, uvijek se doživljavaju kao bezsadržajna i bespotrebna kulisa.

Da bi se ova zamka pristajanja uz standard ljudskih prava bez njegovog stvarnog prihvatanja u unutrašnjem pravu izbjegla, i da bi se standard ljudskih prava iz međunarodne norme u nacionalnom pravu ostvario potrebno je zadovoljiti tri metodološka uslova.

Prvi od njih se utvrđuje na polju normativne analize. Nije rijetkost da se visoke strane ugovornice radi sticanja unutrašnjeg i međunarodnog legitimiteta povinuju spoljnim pritiscima i očekivanjima kojim se ne mogu oduprijeti i da deklaratorno i formalno podrže standarde ljudskih prava. U takvim slučajevima razvija se neka vrsta dvoslojne političke kulture – zakonodavni akti održavaju standarde ljudskih prava, ali je njihov uticaj na stvarni život zanemariv.

3 Visković, *ibid*, str. 258.

4 Stevan Vračar, *Socijalna sadržina funkcije državnopravnog poretka*, Savez udruženja pravnika Jugoslavije, Beograd 1965., str. 96.

Drugi metodološki zahtjev se odnosi se na utvrđivanje mjere saglasnosti između normativnog sloja i vrijednosnih pojmova koji nisu formalizovani. Dok se efikasnost pravnog pravila u unutrašnjem sistemu koje odražava ili preuzima standard ljudskih prava jednostavno može utvrditi kroz prizmu sekundarnih pravnih pravila istog pravnog sistema, puno je teže utvrditi da li jedno društvo prihvata vrijednosti koje standard odražava. Vrijednosti izmiču formalizaciji, i mada su promjenjive, mogu biti izrazito inertne u odnosu na eksterne uticaje.

Treći metodološki zahtjev usmjeren je na istraživanje društvene prakse. Realizacija ovog zahtjeva je sama suština realizacije međunarodne norme u unutrašnjem pravnom poretku – standard ljudskih prava postaje društvena stvarnost.

Mada ljudska prava svoju legitimaciju osiguravaju kvalitetom univerzalnosti, njihova realizacija je uvijek upućena na određeni konkretni, pravno-ideološki koncept, pa se moraju shvatiti u kontekstu dinamičnog razvojnog procesa stvaranja međunarodnih normi istovremeno imajući u vidu značaj nacionalnih i regionalnih posebnosti, i njihove različite historijske, kulturne i vjerske pozadine. Ovo uvažavanje specifičnosti društvenog ambijenta u primjeni međunarodne norme neće neminovno kompromitovati standard ljudskih prava koji je njom utvrđen. Ono će samo usloviti da se cilj norme podesno ostvari kroz njene društvene funkcije.

4. Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – normativni okvir i svrha Konvencije

Nasilje nad ženama, uključujući tu i porodično nasilje kao oblik njegovog ispoljavanja, široko je raširena pojava i jedan je od najtežih oblika rodno utemeljenog kršenja ljudskih prava. Obim i intenzitet tog nasilja i pogubni efekti koje ono ima na ostvarivanje ljudskih prava motivisali su Vijeće Evrope da se upusti u borbu protiv takvog nasilja i njegovo sprečavanje.

Dva razloga snažno motivišu potrebu za jedinstvenim evropskim pristupom u sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Prvi razlog je činjenica da su žene često žrtve fizičkog, seksualnog i psihičkog nasilja kome su izložene, kako u javnom tako i u privatnom životu, a da se za takva ponašanja opravdanje traži i nalazi u nejednakom tretmanu muškaraca i žena što se manifestuje kao duboko ukorijenjena institucionalizacija polnih razlika koja prožima čitavo društvo.

Drugi razlog je svijest da se društvena praksa razlikovanja muškaraca i žena manifestuje kao diskriminacija „de facto“ i da su dokumenti o ljudskim pravima neosjetljivi na pitanje rodne ravnopravnosti što navodi na zaključak da, obzirom na okolnosti, normativni okvir u ovom domenu ne može biti rodno neutralan, već da je njegova zadaća da uvođenjem rodne analize u ovu oblast dodatno senzibilizira na razlike između muškaraca i žena i osigura specifične načine kojim će se spriječiti kršenje ljudskih prava žena.

Odlučnosti Vijeća Evrope da se upusti u borbu i sprečavanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici doprinijelo je, prije svega, bogato i vrlo uspješno iskustvo primjene Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenih

protokola, kao i rezultati primjene Evropske socijalne povelje[5], Konvencije Vijeća Evrope o suzbijanju trgovine ljudima[6] i Konvencije Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja[7], i oslonac koje su mu pružale relevantne preporuke Odbora ministara državama članicama Vijeća Evrope.[8]

Svrha Konvencije[9] je da zaštiti žene od svih oblika nasilja, da ukloni nasilje nad ženama i u porodici, da pridonese suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promoviše osnaživanje žena i njihovu punu ravnopravnost sa muškaracima. Ovo podrazumijeva izradu sveobuhvatnog okvira, politika i mjera kojima će se osigurati pomoć svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Uz ovo, svrha Konvencije je i promovisanje međunarodne saradnje u tom smislu, kao i pružanje pomoći organizacijama i tijelima nadležnim za provođenje zakona efikasnom saradnjom u cilju usvajanja sveobuhvatnog pristupa suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Sadržaj Konvencije je strukturiran u XII poglavlja koja se uz Svrhu, definicije, ravnopravnost i nediskriminaciju i opšte obaveze (poglavlje I), odnose na Integrisane politike i prikupljanje podataka (II), Prevenciju (III), Zaštitu i podršku (IV), Materijalno pravo (V), Istrage, sudske postupke, procesno pravo i zaštitne mjere (VI), Migraciju i azil (VII), Međunarodnu saradnja (VIII), Mehanizam za praćenje i nadzor (IX), Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima (X), Izmjene i dopune konvencije (XI) i Završne odredbe (XII).

Konvencija Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici visokim stranama ugovornicama koje joj pristupe ne nameće obavezu da Konvenciju preuzmu u domaći pravni poredak, niti da na drugi način garantuju njenu primjenjivost i nadređenost domaćim zakonima.

Država je u tom smislu slobodna da izabere između dualističkog sistema, po kome međunarodna pravna norma da bi proizvodila efekte mora na podesan način da bude unesena u unutrašnje zakonodavstvo, i monističkog sistema, koji u tom smislu ne postavlja zahtjeve određujući da su norme međunarodnog prava neposredno važeće i uz to hijerarhijski nadređene unutrašnjem pravu.[10] U praksi, međutim, ova čista rješenja se ne primjenjuju. Zapravo, sam način implementacije je irelevantan; bitno je da su pojedinci koji su titulari konvencijskih prava u mogućnosti da se na ta prava pozovu i da ih ostvaruju. Sve pravne tehnike koje se u tom smislu koriste služe samo tome da bi osigurale realizaciju cilja Konvencije – da se pojedincima osigura uživanje ljudskih prava koja su njom garantovana.[11]

Suočeni sa obavezom da osiguraju realizaciju cilja Konvencije, a istovremeno

5 ETS. BR. 35, 1961., revidirana 1996., ETS. BR.163.

6 CETS BR. 197, 2005.

7 CETS BR. 201, 2007.

8 Preporuka REC (2002)5 o zaštiti žena od nasilja, Preporuka CM/REC (2007)17 o standardima i mehanizmima ravnopravnosti spolova, Preporuka CM/REC (2010)10 o ulozi žena i muškaraca u sprečavanju i rješavanju sukoba i izgradnji mira.

9 Čl. 1.

10 Vojin Dimitrijević, Dragoljub Popović, Tatjana Papić, Vesna Petrović, *Međunarodno pravo ljudskih prava*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2007., str.76.

11 Kristijan Tomušat, *Ljudska prava između idealizma i realizma*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2006., str. 148.

svjesni razlika između pravnih sistema država ugovornica koje onemogućavaju da to realizuje na jednoobrazan način, autori Konvencije mogućnost realizacije vide u društvenim funkcijama njenih normi koje cilj Konvencije realizuju u skladu sa mogućnostima – dimenzionirajući ih prema mogućnostima konkretnog društvenog i pravnog ambijenta.

5. Društvena funkcija kao ostvarivanje aksiološkog aspekta konvencijskih normi

Analizom normi Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici „razmatranjem društvenih učinaka pravne normativnosti mi odlučno ulazimo u oblast povezivanja zbiljskih društvenih odnosa i aksiološko-teleološke svijesti i normativnosti po kojem se predmet pravnog iskustva pokazuje kao specifičan društveni proces“.[12]

Interesi, vrijednosti i ciljevi sadržani u normama Konvencije namijenjeni su konkretnoj društvenoj stvarnosti koja se, primjenjujući ih, sama mijenja. Cilj norme biće ostvaren samo u kontekstu društvene realnosti, kontekstualizacijom evropskog koncepta, kroz svoju društvenu funkciju koja mu osigurava realizaciju.

Društvena funkcija normi Konvencije nije usmjerena niti na pluralitet interesa, niti na interesne sukobe u društvu, već je sredstvo promocije i zaštite opšteg dobra shvaćenog u širem evropskom kontekstu, kojim se posredno ili neposredno ostvaruju potrebe i interesi svih, čime su, uostalom, principi jednakosti i ravnopravnosti u ostvarivanju ljudskih prava i sloboda i osigurali svoj najširi legitimitet.

Ovakav utilitaristički pristup, koji je nesporan sa aspekta legitimacije normi o ljudskim pravima na evropskom nivou, u kontekstu svoje konačne realizacije, koja se ostvaruje u okviru nacionalnog pravnog poretka, suočava se, međutim, sa društvenim odnosima koji su determinisani konfliktom interesa pojedinaca i društvenih grupa i gdje zadatak norme više nije samo da promoviše i štiti opšte dobro već i da razriješi konflikt osiguravajući konkretni interes.

Političko-pravne ideologije koje se odražavaju u pravnim odnosima u okviru unutrašnjeg pravnog poretka uvijek su ideologije društvenih grupa koje posjeduju ekonomsku i političku moć. Funkcija pravnih normi i rezultat njihovog djelovanja je, prema tome, zaštita tih interesa. Vrijednosno ideološki koncept na kome počiva normativna kvalifikacija i uređivanje društvenih odnosa u pravu uvijek pripada dominantnoj društvenoj grupi. Dok je pojam dominantne društvene grupe u okviru nacionalnog pravnog sistema relativno lako odrediv, u kontekstu konvencijskog sadržaja to je znatno teži zadatak. Istina, iza svake norme postoje interesi njenih donosilaca sa namjerom da normom, koliko god je to moguće, osiguraju dominaciju svog interesa i petrificiraju i prolongiraju za njih pogodno stanje u društvenoj stvarnosti.

Kada su evropski dokumenti za zaštitu ljudskih prava u pitanju, uključujući i Konvenciju o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, taj interesni motiv dominantne društvene grupe koja donosi pravne norme ovdje referira na Konvenciju kao ugovor visokih strana ugovornica, sklopljen

12 Visković, *ibid*., str. 261.

sa namjerom da vrijednost ljudskih prava promoviše kao jedinstven kvalitet u integrisanom evropskom javnom prostoru. Na ovaj način, u kontekstu ostvarivanja konvencijskog standarda, nacionalni politički voluntarizam zamijenjen je evropskim depersonaliziranim i depolitiziranim pravnim mehanizmom.

Konvencija je nastala sa ciljem da zaštiti žene od svih oblika nasilja, te spriječi, progoni i ukloni nasilje nad ženama i nasilje u porodici, da pridonese suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promoviše punu ravnopravnost žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena. Svrha Konvencije je da izradi sveobuhvatni okvir, politike i mjere koji će osigurati postavljeni cilj, promovišući pri tome međunarodnu saradnju i pružajući pomoć i podršku svim subjektima čijim se radom i saradnjom taj cilj može ostvariti.

Vrijednosni koncept Konvencije, efektima koje proizvodi nakon ratifikacije u pravnom sistemu država ugovornica, ostvaruje integrativnu funkciju.

Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici refleksija je dominantnog ideološkog koncepta pravde kojim je legitimisan čitav normativni korpus kojim je Vijeće Evrope regulisalo oblast ljudskih prava.

Potreba da se uspostavi ravnoteža i ravnopravnost među polovima i osujeti svaki vid diskriminacije koji po tom osnovu može da se manifestuje izraz je ne samo principa pravednosti već je i njegova pretpostavka.

Mada kao svoj primarni cilj Konvencija određuje zaštitu žena od svih oblika nasilja i uklanjanje svih oblika nasilja i nasilja u porodici, njen je sadržaj jednako namijenjen i suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promovisanju pune ravnopravnosti polova.

Nasilje nad ženama Konvencija određuje kao kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena i tim pojmom označava sva djela rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu (ili će vjerovatno imati za posljedicu) tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu.[13]

Definišući nasilje nad ženama na ovaj način Konvencija predviđa i odgovornost države za počinjeno nasilje. Istovremeno, Konvencija na međunarodnom nivou širi međunarodnopravni standard u pogledu osnova zabrane diskriminacije te određuje, u članu 4.(3), da će države potpisnice osigurati provođenje odredbi Konvencije bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što su pol, rod, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, pripadnost nacionalnim manjinama, imovinsko stanje, rođenje, seksualna orijentacija, rodni identitet, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje, migrantski, izbjeglički ili drugi status.

Obzirom da su konvencijske norme uslovljene vrijednostima Vijeća Evrope i prirodom odnosa koji su njima regulisani, one imaju ulogu mehanizma društvene kontrole.

13 Čl. 3(a).

Mada se društveni odnosi u pravu kontrolišu fizičkom prisilom, provođenje konvencijskih normi sa tim ne može da računa. Iako lišene mogućnosti iznuđivanja prijetnjom ili efektivnom primjenom prisile, norme Konvencije podliježu detaljno propisanom mehanizmu nadzora kome je posvećen sadržaj IX poglavlja Konvencije. Njegova četiri člana sadrže odredbe koje bi trebale osigurati jak i nezavisan mehanizam praćenja primjene Konvencije i biti njeno pouzdano uporište.

Sa ovom svrhom Konvencija utvrđuje Ekspertnu grupu za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, GREVIO. Uz GREVIO nadzorni mehanizam predviđa i postojanje Komiteta članica, tijelo primarno političkog karaktera, sastavljeno od predstavnika visokih strana ugovornica, članica Konvencije.[14]

Konvencijskim normama namijenjena je i funkcija kvalifikacije i kontrole pravnih odnosa.

Pristupanjem Konvenciji visoke strane ugovornice preuzimaju obavezu da poštuju i slijede utvrđeni konvencijski standard i da osiguraju da njihovo nacionalno pravo, koje reguliše sadržaj normiran Konvencijom, sa njom bude usaglašeno.

Konvencija, u svakom slučaju, ostavlja državi ugovornici da iznađe podesan način na koji će to realizovati.

Članom 69. Konvencije u nadležnost GREVIO-a stavljena je i mogućnost davanja opštih preporuka za provođenje Konvencije[15], a, ukoliko to smatra primjerenim, GREVIO može usvojiti generalne preporuke, univerzalnog karaktera. Preporuke nemaju obavezujući karakter. Ipak one su važna referenca za bolje razumijevanje Konvencije i jasna su smjernica za djelotvorniju primjenu njenih odredaba.

Konvencija državu tretira kao subjekt kome daje ulogu najznačajnijeg garanta za poštovanje i ostvarivanje svojih prava, ali istovremeno i kao potencijalnu i najozbiljniju prijetnju za njihovo ostvarivanje.

Pristupanjem Konvenciji za državu ugovornicu, u domenu njene primjene, nastaju dvostruke obaveze i odgovornosti: pozitivne i negativne. Konvencija od država ugovornica prvo zahtijeva da poštuju prava koja ona garantuje – da ih ne krše. Konvencija državama ugovornicama nameće i pozitivne obaveze i to kao osiguravanje zakonskih i drugih pretpostavki za nesmetano korištenje njom garantovanih prava. Konvencijom su[16] propisane obaveze za državu ugovornicu da poduzme zakonodavne ili druge mjere, u skladu sa unutrašnjim pravom, kako bi osigurale postojanje odgovarajućih mehanizama za djelotvornu saradnju svih nadležnih državnih tijela, uključujući sudstvo, tužilaštvo, tijela nadležna za provođenje zakona, lokalna i regionalna tijela, kao i nevladine organizacije i druge nadležne organizacije i subjekte, u zaštiti i pružanju podrške žrtvama i svjedocima svih oblika nasilja obuhvaćenih područjem primjene ove Konvencije.

Obzirom na materijalno pravo[17], Konvencijom su propisane obaveze države ugovornice da žrtvama osiguraju povrijeđena prava i inkriminišu ponašanja koja

14 Procedura za praćenje i međusobni odnos GREVIO-a i Komiteta članica detaljno je propisana članom 68. Konvencije.

15 Autori Konvencije su ovim slijedili obrazac koji je utvrđen u članu 21. st.1. CEDAW-a.

16 Poglavlje IV, Zaštita i podrška, članovi 18. - 28.

17 Poglavlje V, Materijalno pravo.

se manifestuju ili doživljavaju kao nasilje u smislu sadržaja Konvencije.[18] Kao što je slučaj i u ostalim konvencijama Vijeća Evrope o borbi protiv specifičnih oblika nasilja, zlostavljanja ili lošeg postupanja odredbe materijalnog prava su od posebnog značaja. Tvorci Konvencije, u namjeri da harmoniziraju normativna rješenja i osiguraju ujednačen nivo zaštite, predložili su odgovarajuće krivične, građanske i administrativne mjere koje treba uvesti da bi se to postiglo. Posebno mjesto predstavljaju krivične sankcije za počinioca onih oblika nasilja koji spadaju u domen krivičnog zakonodavstva. Utvrđivanjem niza krivičnih dijela u Konvenciji, ne samo da se osigurava usklađivanje domaćih zakona sa konvencijskim standardom, već se olakšava i postupanje u skladu sa njima kako na unutrašnjem, tako i na međunarodnom nivou zaštite. Obaveze sadržane u članovima 33.-39. zahtijevaju od stranaka ugovornica da osiguraju da se određeno namjerno ponašanje inkriminiše/ kriminalizira. Cilj Konvencije je da se nasilje nad ženama kriminalizira i kazni na odgovarajući način.

Sadržaj navedenih članova, s druge strane, ne obavezuje države ugovornice da nužno uvedu u svoje nacionalno zakonodavstvo istovrsne odredbe kojima će se ponašanja navedena u Konvenciji inkriminisati, niti nužnost propisivanja za njih istih sankcija.[19] No, bez obzira na znatnu mjeru slobode visokim stranama ugovornicama, Konvencija im postavlja obavezu da poduzmu potrebne zakonodavne ili druge mjere da propišu kao krivično djelo namjerno pomaganje ili poticanje počinilaca krivičnih dijela utvrđenih u skladu sa članovima 33., 34., 35., 36., 37., 38.A i 39. Konvencije.[20]

Za visoke strane ugovornice Konvencija propisuje i obavezu da poduzmu potrebne zakonodavne ili druge mjere da propišu kao krivična djela namjerne pokušaje činjenja krivičnih dijela utvrđenih u skladu sa članovima 35., 36., 37., 38.A. i 39. Konvencije.[21] Važno je naglasiti da su inkriminacije u ovom poglavlju rezultat minimalnog konsenzusa koji kao takav ne isključuje njihovu dopunu ili utvrđivanje viših standarda zaštite u nacionalnim zakonodavstvima.

Država ugovornica Konvenciju može povrijediti ili svojim postupcima ili svojim propustima. Polazeći od klasično-liberalne premise, koja u juridičkoj tradiciji slobodu shvata prije svega kao odsustvo državne prisile, upravo je državna vlast ta koja najopasnije prijeti povredama ljudskih prava.

---

18 U ovom smislu Konvencija uz ostalo predviđa: Građanske tužbe i pravna sredstva, čl. 29., Naknadu štete, čl.30., Brigu o djeci i pravo na viđanje djece i sigurnost, čl. 31., Građanske posljedice prisilnih brakova, čl. 32., Psihičko nasilje, čl. 33, Uhođenje, čl. 34., Tjelesno nasilje, čl. 35., Seksualno nasilje, uključujući i silovanje, Prisilni brak, čl. 37., Sakaćenje ženskih polnih organa, čl. 38., Prisilni pobačaj i prisilna sterilizacija, čl. 39., Seksualno uznemiravanje, čl. 40., Pomaganje, poticanje ili pokušaj, čl. 41., Neprihvatljiva opravdanja za krivična djela, uključujući i krivična djela počinjena u ime takozvane „časti“, čl. 42., Primjenjivost krivičnih dijela, čl. 43., nadležnost, čl. 44., Sankcije i druge mjere, čl. 45.

19 U tom smislu član 78., Rezerve, st.3., propisuje da svaka država ili EU može, u vrijeme potpisivanja ili prilikom polaganja svoje isprave o ratifikaciji izjavom upućenom Generalnom sekretaru VE izjaviti da zadržava pravo da osigura nekrivične umjesto krivičnih sankcija za ponašanja iz čl. 33. i 34.
U članu 40. koji se odnosi na seksualno uznemiravanje, sloboda izbora sankcije je eksplicitno normirana: „ ...bude predmet kaznenih ili drugih pravnih sankcija“ .

20 Čl. 41. st. 1.

21 Čl. 41. st. 2.

Efikasnost zaštite konvencijskog standarda koji predstavlja skup međusobno isprepletenih načela, vođenih njihovim međunarodnim kontekstom i konceptom ljudskih prava, osiguran je utvrđivanjem autonomnog koncepta značenja pojmova i standarda iz Konvencije. Konceptom autonomnog značenja je na pojmovnom nivou osigurana pretpostavka komparabilnosti između unutrašnjeg prava i Konvencije, bez čega njena primjena ne bi bila moguća - jednoobrazna interpretacija je uslov jednoobrazne primjene svih prava iz Konvencije. Čak i u slučajevima kada se eksplicitno ne poziva na koncept autonomnog tumačenja pojmovi iz Konvencije tumačiće se u kontekstu njihove suštine, bez ograničenja koja bi mu u tom smislu mogla nametnuti značenja tih pojmova u unutrašnjem pravu.[22]

U svrhu tumačenja Konvencija daje definicije pojmova koje: „rodno utemeljeno nasilje nad ženama“ označava kao „nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena“ ili „nasilje koje nesrazmjerno pogađa žene“. U svrhu Konvencije, u prvom poglavlju (koje se bavi svrhom Konvencije, ravnopravnošću i nediskriminacijom i opštim obavezama), u članu 3, definicije, „uz nasilje nad ženama“, 3.(a), dato je autentično značenje terminima „nasilje u porodici“, 3.(b), „rod“, 3(c), „rodno utemeljeno nasilje nad ženama“,3.(d), „žrtva“, 3.(e) i „žene“, 3.(f).

U tumačenju Konvencije mora se uzeti u obzir njen posebni karakter ugovora za provođenje ljudskih prava, te predmet i svrha Konvencije kao instrumenta za zaštitu pojedinačnih ljudskih bića koji traži da njene odredbe budu tumačene i primijenjene na takav način da zaštita koju Konvencija pruža bude praktična i efikasna. Uz ovo, svako tumačenje prava i sloboda koje ona garantuje mora biti konzistentno sa opštim duhom Konvencije, instrumenta koji za cilj imaju da održe i promovišu ideale jednakosti i ravnopravnosti među polovima u uživanju ljudskih prava. Konvencija, u tom smislu, postaje podesan instrument za usaglašavanje pravnih normi nacionalnih pravnih sistema sa konvencijskim standardom za ona prava koja ona u tom trenutku obuhvata.

Princip proporcionalnosti u Konvenciji se manifestuje kao osnova za utvrđivanje pozitivne obaveze aktivnog djelovanja država ugovornica obzirom na pravičnu ravnotežu između interesa zajednice i interesa pojedinca, a njegova realizacija podrazumijeva proporcionalan i racionalan odnos između upotrebljenih sredstava i cilja čijem ostvarenju su ona namijenjena.

Cilj utvrđivanja proporcionalnosti je utvrđivanje ravnopravno raspoređenih tereta kojim bi se interesi pojedinca zaštitili, odnosno postojanja podesnog instrumentarija u nacionalnom pravu koji bi to osigurao, bilo postojanjem primjerenih postupaka ili sistemom pravnih lijekova.

Primarna funkcija pravnih normi je zaštita postojećih i uspostavljanje novih društvenih odnosa koji, u granicama tih pravnih normi, služe ne samo disciplinovanju i održavanju postojećeg stanja već i njegovom unapređivanju i transformisanju.

U ovom kontekstu konvencijske norme su motivisane vrijednostima ravnopravnosti, jednakosti, slobode i vladavine prava koje su temeljni principi integracije u evropski javni prostor.

22 U ovom smislu u tumačenju člana 33. Konvencije, psihičko nasilje, pojam „namjerno“ ostavlja se nacionalnom zakonu, ali zahtjev za namjerno ponašanje povezuje se sa svim elementima prestupa definisanog Konvencijom.

Istraživanje koje je prethodilo Konvenciji pokazalo je kako određene uloge i ponašanja mogu doprinijeti stavu da je nasilje nad ženama i nasilje u porodici prihvatljivo.[23] Sprečavanje nasilja, zaštita žrtava i kažnjavanje počinilaca glavne su karakteristike Konvencije koja uz to svojim odredbama „nastoji izmijeniti srca i mentalne sklopove pojedinaca pozivajući članove društva, posebno muškarce i dječake, da promijene svoje stavove".[24]

Obaveza visokih strana ugovornica je da osiguraju da se kultura, običaji, vjera, tradicija i takozvana „čast"[25] neće smatrati opravdanjem za bilo koje djelo nasilja obuhvaćeno područjem primjene ove Konvencije[26], te da će promovisati ili provoditi, redovno i na svim nivoima, kampanje i programe podizanja nivoa svijesti o opravdanosti i nužnosti sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Ova funkcija konvencijskih normi može se imenovati promocionalnom i reformatorskom.[27] Konvencijska norma svojim autoritetom i persuazivnim djelovanjem usmjerava percepciju javnosti prema vrijednostima koje zagovara, računajući sa izvjesnošću svojih društvenih efekata kojima će izvršiti uticaj na konkretnu društvenu stvarnost i prilagoditi je i približiti, a time i harmonizirati, sa evropskim standardom.

Proces harmonizacije normi međunarodnog i unutrašnjeg prava u unutrašnji pravni sistem pored postojeće političko-pravne ideologije internalizira i dominantnu evropsku političko-pravnu ideologiju konkretizovanu u evropskom pravnom sistemu.

Harmoniziranje nacionalnih pravnih normi sa normama Konvencije pretpostavlja internaliziranje vrijednosti eksternog evropskog standarda u domaće pravne sisteme.

Kod harmonizacije nacionalnog prava sa konvencijskim standardom posebno je značajno pitanje da li se, i u kolikoj mjeri, specifičnosti nacionalnog prava, manifestovane kao odstupanja, odražavaju na koncept konvencijskog standarda i da li se on i pored toga održava. Različite, nekada i vrlo udaljene prakse kojima će nacionalno pravo realizovati sadržaj Konvencije treba cijeniti ne po odabranom metodu implementacije konvencijskog sadržaja već u kontekstu cilja i funkcije koju konvencijska norma u konkretnom ambijentu ostvaruje. Tamo gdje eksplicitno nije propisan uniformni koncept primjene konvencijskog pravila opravdano je prihvatanje različitih rješenja i pristupa u nacionalnim pravnim sistemima.

Ostvarivanje konvencijskog prava koje je postavljeno kao cilj relevantnije je od načina na koji se on postiže, a koji je uslovljen konkretnim i neujednačenim okolnostima u različitim pojedinačnim nacionalnim pravnim ambijentima.

Ukoliko je mjera domaćih vlasti usmjerena ka cilju pravne norme i ostvarivanju konvencijske vrijednosti, bez obzira na skroman društveni efekat koji to potvrđuje, takav način primjene Konvencije neće se uzimati kao njeno kršenje.

23 Vidjeti: Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanja i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Pojašnjavajući izvještaj, CM dokumenti, CM (2011) 49 addfinal, 7. IV 2011.
24 www.coe.int/conventionviolence, pristupljeno 12.V 2019.
25 Čl. 42.
26 Čl. 12. st. 5.
27 Nominalno određenje prema Viskoviću, *ibid.*, str. 267.

Sadržaj Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici namijenjen je jedinstvenom evropskom javnom prostoru koji još nije sasvim integrisan i kome je još uvijek snažno prisutan autoritet državne suverenosti.

Spoznaja da su postojeća rješenja unutrašnjeg prava, u odnosu na sadržaj iz Konvencije, različito normirana i ostvaruju se, shodno tome, u različitom obimu nikako se ne može zanemariti. Iz tog razloga mora računati i na otpor prema primjeni konvencijskih rješenja.

Vijeće Evrope, u duhu svoje dosadašnje prakse, ostaje kod stava da državama ugovornicama pripada diskreciono pravo u izboru načina na koji će svoju obavezu primjene Konvencije realizovati, i ne pokušava da nametne univerzalno obavezujući način za ostvarivanje konvencijskog standarda. Iako se ovim potvrđuje činjenica je da visoke strane ugovornice Konvencije slobodnom voljom preuzimaju svoje međunarodno-pravne obaveze, sloboda odlučivanja u tom smislu ipak je limitirana, a njihove odluke su na izvjestan način iznuđene.[28]

Svoj cilj Konvencija štiti ustanovljavajući minimum koji određeni pravni sistem treba da dostigne, uvažavajući različite društvene funkcije kojima će se konvencijski standard praktično realizovati držeći se zadatog okvira.

Konvencija uvažava činjenicu da se njen sadržaj odnosi na prava za koje su suverene vlasti država ugovornica osobito zainteresovane i koja su na različite načine regulisana u okviru njihovog unutrašnjeg prava.

Utvrđivanjem obaveza i ovlaštenja Konvencija determiniše oblast slobode pravnih subjekata u okviru njom normiranog društvenog odnosa potvrđujući tako svojstvo prava da organizuje slobodu razgraničavajući je i ograničavajući je istovremeno[29] - ograničavajući oblast slobode nacionalnom zakonodavcu istovremeno se osigurava i omogućuje proširivanje prava i sloboda titularima prava u skladu sa konvencijskim standardom.

6. Zaključak

Sprečavanje i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici sadržaj je kome su posvećeni i međunarodno pravo ljudskih prava i nacionalna porodična prava. Razlika u ontološkoj i aksiološkoj uslovljenosti njihovih normi suočava nas sa vrlo vrlo složenim međusobnim odnosom otvarajući niz pitanja koja ne daju jednoznačne odgovore.

Međunarodni standardi za zaštitu ljudskih prava, jednako kao i sve međunarodne norme, svoju neposrednu primjenu doživljavaju tek u nacionalnom pravnom sistemu. No, bez obzira što je njegov sadržaj aksiološki čvrsto zasnovan kao poželjno ponašanje, on ne mora da na jednak način korespondira sa društvenom stvarnošću svakog partikularnog društva u kome kao takav želi da bude primijenjen i poštovan. Dok je unutrašnja pravna norma determinisana relacijskom uslovljenošću

28 Vidjeti šire: Boris Krivokapić, *Odnos međunarodnog i unutrašnjeg prava*, Strani pravni život, 2/2013, Beograd 2013., str. 86.

29 Imanuel Kant, *Metafizika čudoređa*, Matica hrvatska, Zagreb 1999., str. 32.

svog sadržaja - konkretnom društvenom stvarnošću, standard ljudskih prava nadilazi konkretnu društvernu stvarnost, nadlilazi relacijski aspekt pravnosti - on je usmjeren društvenoj vrijednosti. On i ne može poniknuti iz neujednačene i međusobno vrlo različite datosti jer percepcija onoga što jeste i onoga što treba da bude je, sasvim razumljivo, različita. Opravdanost njegovog sadržaja proizlazi iz spoznaje da legitimitet standarda, iako nije podržan relacijskim konceptom, svojom ontološkom utemeljenošću, snažnu podršku ima u činjenici da je kao takav univerzalan i da vrijedi za sve ljude – žene i muškarce, bez obzira na razlike među nacionalnim pravnim sistemima pod čijim pozitivnim normama oni žive.

Sadržajem Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici kreiran je jedinstven normativni dokument regionalnog karaktera čiji se ciljevi realizuju se u skladu sa mogućnostima visokih strana ugovornica. U nacionalnim pravnim sistemima ovo je značajno jer se konvencijske norme, koje emaniraju vrijednost ljudskih prava, primjenjuju na društvene odnose koji su snažno obilježeni realnim ambijentom u kome se ostvaruju.

Društvene funkcije normi Konvencije nisu usmjerene niti na pluralitet interesa, niti na interesne sukobe u društvu, već su one sredstvo promocije i zaštite opšteg dobra shvaćenog u širem evropskom kontekstu, kojima se posredno ili neposredno ostvaruju potrebe i interesi svih. Obzirom na činjenicu da je cilj Konvencije da zaštiti žene od svih oblika nasilja, da ukloni nasilje nad ženama i u porodici, da pridonese suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promoviše osnaživanje žena i njihovu punu ravnopravnost sa muškaracima u okvirima nacionalnog prava visokih strana ugovornica, a da to nije moguće realizovati na jednoobrazan način, cilj Konvencije zbog toga nije kompromitovan i iluzoran. Realizacija se ostvaruje u različitim aspektima, manifestujući se kao kontekstualizacija konvencijskog koncepta osiguravajući tako sa izvjesnošću, ako ne identičan nivo realizacije garantovanih prava, značajnu ujednačenost međusobno različitih nacionalnih praksi, što je, obzirom na objektivne faktore koji do toga dovode, i najviše što se u kontekstu ostvarivanja Konvencije može postići.

Osvrtom na društvene funkcije konvencijskih normi rad pruža uvid u njihov uticaj i na konkretnu društvenu stvarnost i na norme nacionalnog prava, čime ono preuzima Konvencijom utvrđeni standard zaštite.

Professor Mirjana Nadaždin Defterdarević, LL.DDžemal Bijedić University,
Faculty of Law Mostar

PREVENTING AND COMBATTING VIOLENCE AGAINST WOMEN AND FAMILY VIOLENCE - RELATIONSHIP BETWEEN NORMATIVE AND SOCIAL REALITY

Summary

Preventing and combatting violence against women and domestic violence is a content that is devoted to both international human rights law and national family rights. The difference in ontological and axiological conditionalities of their norms confronts us with a very complex relationship between them, opening up a series of questions that do not give unambiguous answers.

While the internal legal norm is determined by the relational conditionality of its content, the concrete social reality, the standard of human rights transcends a concrete sociological reality, it supersudes the relation aspect of fairness - it focuses on the social values. As such, it cannot stem from the very differing essence, because the perception of what is and what ought to be is, quite understandably, is distinct. The universality of its content refers to all people – women and men, regardless of differences between national legal systems under whose positive norms they live.

The content of the Council of Europe's Convention on Preventing and Combating violence against women and domestic violence created a unique normative document of a regional scope whose goals are realised in accordance with the possibilities of high parties.

This justifies the conclusion that the recognition and acceptance of the perceived difference between the ontological and the axiological aspect of the standard constitutes the possibility that the actual effect of the Convention standards would achieve the set goal by adapting it in its realization to specific social realities, thus making the application easier and the success of applying the standard more substantial.

Through the review of the social functions of the Convention, this piece provides an insight into their influence on the concrete social reality and the norms of national law which takes over the standard of protection defined by the Convention.

The theoretical approach is based on the application of generalisation, dogmatic, teleological, axiological and sociological methods.

Keywords: Council of Europe's Convention on Preventing and Combating violence against women and domestic violence, the objective and function of the Convention norms, the effects of the Convention norms in the domestic legal order.